

Alternativa driftsformer under 150 år

Exemplet Landstinget i Uppsala
län

Mats O Karlsson, 2011-09-20

Definition

- Alternativa driftsformer:
 - A. när en av landsting eller kommun finansierad verksamhet utförs av enskild, förening, bolag eller annan juridisk person som inte är anställd av eller ägs av kommunen/landstinget
 - B. hel- eller delägda bolag, intraprenader etc.

Akademiska sjukhuset, före 1983

- Den 4 juni 1861 kallade landshövding von Kraemer deputerade från länets 2 städer och 86 landsförsamlingar
- 38 män infann sig
- Från 31 socknar hade varken protokoll blivit insända eller ombud kommit tillstädes

Ärendet:

- Slå samman länslasarettet och kurhuset med Akademiska sjukhuset och bygga ny sjukhusbyggnad
- De 38 blev överens om att gilla förslaget
- Protokoll, "hållet inför Kongl. Maj:t Befallningshafvande", justerades den 7 juni av sex män
- Nya sjukhuset klart 1867

Landstinget bildades 1862

- Beslutet från 1861 gällde
- Avtal skrevs, Akademin byggde
- Landstinget godkände avtalet 1868
- Konflikt universitet – landsting 1871:
sjukhuset gick varje år med **underskott!**
- **3246:89 riksdaler** i snitt första 3 åren mot
94:29 de 6 åren före sammanslagningen
- Universitetet begärde 3000 kr per år

Landstinget kallsinnigt

- Med hänvisning till avtalet avslogs med 20 röster mot 9 ett förslag om anslag med 1000 riksdaler
- Som en eftergift kan man tolka att landstinget höjde legosängsavgiften med 5 öre till 38 öre, vilket gav cirka 1100 kr till sjukhuset
- Dispyt hela 1870-talet, avgiften höjdes några ören. 1880 anslag med 2500 kr

Landstingsinflytande 1890-talet

- Sjukhuset gammalt och slitet efter 25 år
- Ska landstinget delta ville det ha inflytande
- Landstingspatienter 75 %, bidrag 50 %
- Press på staten att finansiera utbyggnad
- 1899 skrevs nytt 40-årigt avtal; delade kostnader för byggnation och drift
- Landstinget krävde och fick tak på 7500 kr/år i driftsbidrag!

Vägen till övertagande 1983

- Nytt avtal 1951 där landstinget betalar driftkostnaderna, staten tar läkarlönerna och ger bidrag på 13 %
- 1960-talet: Staten trycker på om övertagande, landstinget spjärnar emot
- 1977 regeringsuppdrag att förhandla om övertagande av UAS och KS
- Landstinget lycklig ägare 1983!(?)

Sjukstugan i Enköping 1878

- Ett försiktigt landsting gav bidrag till bygget och driften men det var stadens sjukstuga
- ... eller **Doktor Westerlunds!** Han var stadsläkare och direktionsordförande
- Landstinget tog över sjukstugan 1914 efter kritik mot att Westerlunds utomläns- och utlandspatienter tog för mycket plats

Förlossningshemmet i Tierp

- Barnmorskan Gunhild Tillman startade 1924 ett förlossningshem i Tierp
- 5 förlossningar år 1
- 1930 nedkom 56 barn
- 1931 begärde hon landstingsbidrag med 1000 kr

Gunhild Tillman:

Konkurrens om förlossningar!

- Provinsialläkaren och komministern tillstyrkte bidrag
- Elmroth (S) tog det som sin motion
- Sjukvårdsutskottet tillstyrkte, Medén (BF) avstyrkte
- Bifall med 21 - 7
- 1932 protesterade 5 barnmorskor som förlorat inkomster
- Medén och Olsson (FP) stödde dem
- Bidrag beviljades och höjdes till 1500 kr
- Hemmet utökades i nya lokaler

BB i Tierp 1948

- 76 förlösta 1934, varav 66 från länet
- 19 mödrar tillhörde jordbrukare och jordbruksarbetare
- 13 hantverkare och anställda
- 13 diversearbetare
- 10 var ogifta
- Barnmorskestyrelsen kunde dra en tjänst i Tierp och spara 250 kr
- 1938 upphörde bidraget från landstinget
- Kostnaden skulle täckas av statliga moderskapspenningen
- 1948 öppnade BB i Tierp

Statlig påverkan

- 1946 ny lag om barnavårdsanstalter
- Landstingen skulle göra plan för:
 - Spädbarnhem
 - Mödrahem
 - Upptagningshem
 - Barnhem för varaktig vård
- Privata utförare då:
 - Borgerskapets Gillbergiska
 - Barnavårdsförbundet
 - Mosaiska församlingen
 - Frälsningsarmén
 - Baptisterna

Landstinget tar över

- Hälsa- och sjukvårdsstyrelsen måste förstärkas med ”kvinnliga sakkunniga”!
- Gillberg ska göra budget – landstinget betalar
- Frälsningsarmén får svårare samla pengar till landstingets ansvarsområde
- Landstinget ger bidrag till alla
- Tar över två hem
- Landstinget bygger tre egna barnhem

Ny omsorgslag 1954

- Om vård och utbildning av psykiskt efterblivna. Landstinget måste skaffa 110 platser i undervisning och 150 på vårdanstalter
- **Det fanns privata vårdhem**; Älby 70 platser, Haga 91 platser och Helgesta 24 platser. Älby ägdes av Elin Risling f.d. föreståndarinna på Rickomberga
- Landstinget måste betala för vårdtagare som placerats på privata hem. 54 sådana var kända och vårddagkostnaden beräknades i snitt till 2500 kr per år.
- **Landstinget tog över Älby** 1956. 40 platser för barn och 30 för kvinnor.

Folke Bernadottehemmet

- 1958 drog Scoutförbundet, Röda korset och Göteborgs diakonisällskap igång en insamling för att i Uppsala uppföra ett **Folke Bernadottehem** med vård och skola för cp-barn med 20 platser för externat och 20 för internat.
- Inrikesdepartementet, Akademiska sjukhuset och landstinget förde diskussioner. Hemmet skulle skänkas till och tas emot av landstinget.
- Landstingsmötet tillstyrkte under förutsättning att Kungl. Maj:t godkände anslutning till Akademiska sjukhuset.
- 1959 fick landstinget som gåva av Uppsala kommun mark för tomt Valsätra.

Valloxen och Gråmunkehöga

- Landstingen tog över psykiatrin 1967
- 1969 inköptes Margaretahemmet i Valloxen, Knivsta för 2,7 Mkr som lättvårdshem för yngre och medelålders
- Gråmunkehöga sjukhem inköptes för 0,7 Mkr som konvalescenthem för eftervård av akut sjuka patienter

Skogsgårdens konvalescenthem

- Skogsgården hade varit i drift sedan 1966 och i stor utsträckning belagts med patienter från landstinget
- Ägarinnan Alva Olausson ville avveckla. Landstinget köpte anläggningen för 1 Mkr 1972.
- Första budgeten 1973 omfattade 10,49 tjänster till de 21 platserna och en beräknad kostnad per vård dag på 105,42 kr.
- Nordlander (FP) interPELLERADE 1972 om de ökade kostnaderna efter landstingets övertagande.
- AGA Carlsson (S) kunde peka på en rad positiva förändringar för såväl patienter som personal vilket ökat kostnaderna.

Städa i egen regi!

- Dick Jansson och Mary Erixon (S) motionerade 1974 om att landstinget inte skulle använda entreprenadföretag för städning.
- Personalnämnden och Förvaltningsutskottet höll med: sådan städning var under avveckling, städ i egen regi var att föredra.
- **Motionen bifölls enhälligt under borgerlig majoritet!**
- Dick Jansson interPELLerade 1975 om avvecklingen av entreprenadstädningen.
- Av svaret framgick att städ i egen regi införts på Hågaby och utretts för Rickomberga och Ottelinskolan. Återstod Tunåsen och Kungsgärdet som avvecklade 1979.

Partipolitisering under 1980-talet

- M-motion om privat vård i landstinget lokaler (81)
- Dagmar-reformen (84)
- M-motion om privata långvårdhem (84)
- M-stöd till planer på privatsjukhus (86)
- Privatisering = effektivisering (M) (84)
- FP-motion om köks-entreprenad (84)
- M-motion om städupphandling (84)
- **S-majoriteten öppen för detta vid ny verksamhet eller förändringar (84)**
- S-slogan "Mänskligare vård - inte privat" (88)

Spelregler för konkurrens

- 1993 års regler i enighet:
- I första hand försörjningsfunktioner
- I andra hand medicinsk service
- I tredje hand kärnverksamhet
- Oenighet om pengsystem, som (M) ville införa
- (S) fick inskrivet att kärnverksamhet i huvudsak skulle drivas i egen regi

Få alternativ på 1990-talet

- De antagna reglerna användes inte ofta
- Orsaken var samhällsekonomiska krisen med nedskärningar
- Och behovet av strukturförändringar som tog all kraft
- En misslyckad lab-upphandling av primärvården hos Medanalyt

B/U-modellen 1993

- Ett systemskifte som kunde se väldigt olika ut
- (S) – politikerna befolkningsföreträdare
- (M) – marknadsliknande former
- Infördes i enighet och har behållits

Landstingstvätten i Eskilstuna

- 1964 planer på nytt tvättereri i Uppsala tillsammans med staten
- 1969 Fabriksverken byggde stort tvättereri i Eskilstuna för staten och tre landsting
- De tre landstingen (C,U och D) tog över 1978
- Dahl (M) interPELLerade 1996 om att Landstingstvätten borde utsättas för konkurrens. Karlsson (S) i sitt svar trodde inte enbart konkurrens skulle kunna sänka tvättkostnader.
- Privata Tvättman gjorde aggressiva uppköp och dumpade priserna vid upphandlingar.
- Landstingstvätten såldes till Berendsen 2001

Konkurrensen ökade

- Programmet reviderades 2000
- Städ, vaktmästeri, transport upphandlades
- Men inte kök!
- Köer och väntetider krävde kompletterande utförare
- Beställarna utformade nya ersättningsformer
- Rörlig efter prestation
- Förlossning – 100 %!
- Målrelaterat efter uppnådd effekt hos patienten eller befolkningen

Majoritetsskiftet 2006

- Efter 12 år i opposition:
- Fler privatläkare
- Mer valfrihet
- Mer rörlig ersättning
- Fler besök
- Upphandla 3 VC 2007
- Privat närakut 2007
- Revidera konkurrensprogrammet
- Upphandla sjukvårdsrådgivningen
- Privatisera mammografin

LOV hjälper till

- Lagen om valfrihetssystem i vården
- En genväg i jämförelse med LOU
- Landstinget inför [Vårdval Uppsala län](#)
- Utförare är välkomna och godkänns
- Läkarbesöken 2009 i länet:
 - 71 % Primärvården
 - 9 % Caremas tre vårdcentraler
 - 20 % Privatläkare

Mångfalden ökar

- Nyby VC - Proxima
- Öregrunds VC –
Praktikertjänst
- BVC i Uppsala -
LäkarResurs FA
Rekryt AB
- MVC i Uppsala -
Credibility
Performance Uppsala
AB
- MVC i Knivsta -
Sinnligt
- Medicinsk Röntgen
på Samariterhemmet
- Öppenvård psykiatri i
Norduppland -
Evidens AB
- M.fl.

Vårdval också i specialistvård

- **Nutidshistoria!**
- Beslut fattat om vårdval inom:
 - gråstarrsoperationer,
 - ögonbottenfotografering,
 - ljusbehandling av psoriasis,
- Vill utvidga till:
 - höft- och knäprotesoperationer
- Villkor:
 - tillräckligt utbud
 - kösituation
 - en avgränsad åtgärd
 - forskning och utbildning ska inte drabbas
 - hälsoinriktat arbete fortsätta
 - hög patientsäkerhet

Möjligheter - Problem

- Det går fort, många ändringar i ersättningssystem och regler
- Några lyckasökare och konkurser
- Oppositionen frågar efter uppföljning och kontroll
- Patienten och vårdkedjan
- Personalens vidgade arbetsmarknad